RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

VII. ÅRG. | STOCKHOLM, 15 JANUARI 1918 | N:r 2.

Vår organisations uppgift efter erhållen rösträtt.

Det ämne, som bildade den centrala punkten på årets centralstyrelsemötes program, var ovanstående. Det kan tyckas tidigt väckt, men vi ha dock en känsla nu av att rösträtten kastar sin skugga framför sig, och att det kan vara nyttigt att orientera oss litet i frågan och se till vilka olika alternativ som finnas.

Vi kunde naturligtvis dö. När det mål är nått, för vilket organisationen skapats, så kan väl var och en utav oss få återgå till vår privata åker eller köpenskap och slippa vidare arbete på detta område. Så tycka de trötta. Som synes av referatet över mötet voro dock de trötta överraskande få. Den som vet vilket arbete som fått läggas ned på att hålla rörelsen uppe under alla dessa år och alla motgångar och missräkningar, förstår, att man kan känna det som en lättnad att få utsikt att vila efter allt stretande i uppförsbackarna.

Det stora flertalet var villigt, ja mera än villigt att bara räta på ryggen ett slag, sedan målet nåtts, och så ta nya tag. Och det var tanken på sammanhållning allt framgent mellan kvinnor av alla politiska partier och alla livsåskådningar, som inspirerade dem till vidare uthållighet, och den som såg, vilken glädje som väcktes av utsikten att fortfarande ha något att samlas om och icke bara behöva gå ut till de olika partierna och slåss med varandra, den kände sig rikligt belönad för mycket slit och släp i rösträttsrörelsens tjänst.

Det som vi alla kvinnor fortfarande kunna samlas om är ju närmast dels politisk upplysning, dels de, i god mening, feministiska frågorna. Sedan vi en gång fått vår rösträtt, gäller det att kunna begagna den så väl som möjligt, och för det ändamålet behövs politisk upplysning. Den upplysning, som gives av de politiska partierna själva, når aldrig andra än dem som redan ha valt sin ståndpunkt och tagit sitt parti; den kan stärka dem i tron och öka deras kunskap om deras eget partis syn på de olika frågorna; vad vi hoppas kunna göra är att vänja kvinnorna vid att undersöka alla partiers ståndpunkter, innan de döma, och för detta behövs en organisation, som står utanför partierna.

Det är ingalunda så att förstå, att vi skulle tänka på att bilda något s. k. opolitiskt kvinnoparti. Tvärtom räkna vi på, att de röstberättigade kvinnorna liksom männen skola uppdela sig på de olika partierna och verka inom de olika partierna. När vi önska samla dem om de egentliga kvinnofrågorna, höjandet av kvinnornas såväl moraliska som samhälleliga nivå, så är det just i akt och mening, att de sedan skola kunna, var och en inom sitt parti, arbeta för att vinna beaktande av dessa frågor. De flesta av dem behöva icke vara partiskiljande, och vi ha naturligtvis större utsikter att kunna få dem genomförda, i fall vi kunna uppnå att få dem upptagna på samtliga partiers program.

Som sagt, det fanns strålande god vilja att hålla ihop på dessa två linjer; måtte nu bara förutsättningen också inträffa.

A. W.

Två ryttare.

Tungt öppnas porten till det gångnas värld.
En ensam ryttare med brustet svärd
och skuldmärkt panna genom valvet rider.
Hans rygg är böjd av tusenfaldigt ve,
hans sorgsna blick, som ingen mer skall se,
är skum av blod från världens tyngsta strider.

En ensam man? Å, han har följe nog
av allt han trampade och allt han slog,
av allt han dränkt i sina röda strömmar,
av millioner mödrars döda hopp,
av liv i blomma och av liv i knopp,
av släckta lågor och av frusna drömmar.

Men plötsligt, slukad halvt av Intets natt,
han reser sig i sadeln, där han satt.
Med famnen sträckt mot himlens gryningsstrimma
som i en stum, en outsäglig bön,
han vänder sig mot öster, där en skön,
en nytänd morgonstjärna synes glimma.

Vem rider från det obekantas land
in i en värld av hat och offerbrand,
vad bär du skrivet på din unga panna,
du tidens furste, livets nya år?
Kom du att giva eller hela sår?
Skall jag välsigna dig, skall jag förbanna?

Min sköld var märkt av lögn och avgrunds glöd.
Min lott var given: död och åter död!
Vad för du, unge, i din sköld för tecken?
Är korset, som man nämnt Rättfärdighet,
som nämns Försoning och Barmhärtighet,
är korset sömmat under mantelvecken? —

Och gnisslande föll porten tungt igen,
men morgonrodnan steg, och himmelen
vart till ett hav av guld och ametister. —
Välkommen, unga år! Giv frid, giv fred,
drag det gudomliga till världen ned,
giv freden — eller världens hjärta brister!

Jeanna Oterdahl.

Segerbudskap från England.

Överhuset har antagit kvinnorösträtten.

Millioner och åter millioner kvinnor jubla i detta nu över demokratiens seger i det av sekelgamla fördomar starkt befästade House of Lords, som äntligen skipat rättvisa åt Englands kvinnor. Överhuset har nämligen med 134 ja mot 69 nej antagit det nya folkrepresentationsförslaget, varigenom även kvinnorna erhålla rösträtt. Hur dyrköpt den är veta vi, men inga bittra minnen få fördunkla ögonblickets segerglädje.

När skall *vårt* överhus, vår Första kammare få ögon och öron öppna för vad tiden kräver av rättfärdighet och sunt förnuft i fråga om demokratisk utveckling?

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad.
Redaktör: GURLI HERTZMAN-ERICSON.
Redaktion och Exp.: 6 Karduansmakaregatan II
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Prenumeration genom posten:
Pris för 1918 Kr. 2:50.
Lösnummer 15 öre.
Annonspris: 10 öre per mm. å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN
6 Karduansmakaregatan II, Stockholm
Allm. tel. 147 29. Rikstel. 86 00.
Öppen vardagar kl. 1—1/2 5 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1—3 e. m.

Fernqvists Kappaffär
33 Drottninggatan n. b. och 1 tr. upp **33**
Stort lager av in- o. utländska nyheter
i alla slags
DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR
till billiga bestämda priser. Obs.! Beställningsavdelning.
Vid uppvisande av medlemskort i F. K. P. R. lämnas 5 % rabatt.

Innebörden av det ungerska rösträttsförslaget.

Då det ungerska regeringsförslaget om kvinnans rösträtt framlades, kom det ej alldeles oväntat. I jämförelse med andra länder, t. ex. England, där rösträttskvinnorna arbetat i femtio år, är visserligen de ungerska kvinnornas kamp för medborgarrätten helt ny, men den har bedrivits med stor intensitet och vunnit allt flera anhängare, även om det fortfarande finnes många kvinnor, som anse, att målet med deras tillvaro är att vara en lyxvara, med vilken männen belysa sin rikedom och tillkämpa sig en ställning i samhället.

Man måste hälsa regeringsförslaget i Ungern med den allra största glädje, ej endast därför, att dess antagande hjälper alla andra ännu stridande kvinnor ett stycke på vägen, utan även emedan de ungerska kvinnornas medborgarrätt är helt visst början till en frigörelse av kvinnorna i monarkiens andra land. Kriget, som sammansvetsat Österrike och Ungern på ett förut oanat sätt, kommer tvivelsutan att förläna Österrikes kvinnor deras medborgarrätt inom den allra närmaste tiden. Kejsarinnan Zita lär själv vara livligt politiskt intresserad, och lär ha bidragit till, att förslaget så snart sett dagen i Ungern.

Vi här i Sverige, som kämpa för lika rösträtt för män och kvinnor, kunna dock ej annat än beklaga, att bildningsstrecket i förslaget satts så olika för män och kvinnor. Männen äga endast att styrka, att de äro läs- och skrivkunniga, varemot kvinnorna, förutom den fyrklassiga folkskolan, som är bottenskola i Österrike och Ungern, även måste ha genomgått ytterligare 4 borgarskolklasser — eller äga motsvarande kunskaper — för att äga rösträtt. Vad städerna beträffar, så försöka ju numera de flesta att ge även sina döttrar denna överbyggnad till folkskolan, och såväl de ekonomiska som de praktiska svårigheterna härför äro överkomliga. Helt annorlunda ställer sig dock saken på landsbygden, och det kan icke betecknas annat än såsom en grym orättvisa, att landsbygdens kvinnor, som för Ungerns kulturella utveckling betyda så mycket, skola på detta sätt ställas utanför. Många unga flickor av bondeståndet äro tvungna att från tidigaste barndomen genom hemslöjdsarbeten av skilda slag bidraga till familjens uppehälle, och de kunna enligt målsmännens yttranden icke avvaras för att bedriva än så anspråkslösa studier.

Vi följa utvecklingen av de ungerska kvinnornas rösträttsfråga med vårt livligaste intresse och undra om deras Första kammare förr än vår skall finna tiden vara inne att ge rösträtt åt sitt lands kvinnor.

Nini Kohnberger.

Ett budskap från österrikiska kvinnor.

"Herzlichste Weihnachtswünsche und ein wirklich *neues* Jahr! så ropar det mot mig ur brevet från den österrikiska pacifisten d:r Laura Stricker, bekant här i Sverige från sitt Stockholmsbesök i våras, då hon på uppdrag av österrikiska sektionen av I. C. W. P. P. sökte få de nordiska sektionerna att sätta sig i spetsen för sammankallandet av en internationell mödrakonferens — något som dock strandade på omöjligheten att få hit deltagarna från ententeländerna.

Tiderna ha förändrat sig något sedan dess — det visar ju blotta faktum att ett brev sådant som detta sluppit genom censuren, fyllt av övertygelse, som det är, att alla länders kvinnor börjat komma till insikt om att den nuvarande och i all synnerhet den *kommande* generationen blott har *en* fiende — krigshetsarna i alla länder. Dessa millioner *måste* dock till slut växa sig starka nog att finna vägar och medel att genomdriva sin vilja — viljan till en allmän demokratisk fred — Lansdownes, Asquiths, Renaudels fred, fortsätter brevet i samma energiska, ljusa ton, som kommer dess önskan att klinga likt ett hoppfullt omkväde till allt: Ein neues Jahr! Ein wirklich *neues* Jahr!

Kanske!

I alla händelser har man uppnått något nytt i Österrike, uppnått för kvinnorna att få tala, få uttrycka sin längtan, sitt hopp, sin vrede icke minst.

Det är detta brevet talar om.

I slutet av november föranstaltade Allgemeiner Österreichischer Frauenverein (alltså den österrikiska motsvarigheten till vår L. K. P. R.) tillsamman med österrikiska sektionen av I. C. W. P. P. en serie fredsmöten för att ge Wiens kvinnor tillfälle att demonstrera sin önskan om en allmän samförståndsfred utan skadestånd och annexioner. Om anslutningen till dessa möten kan man göra sig en föreställning, då man hör att ingen av de stora lokaler som hyrts — lokaler sådana som Volksbühne, Drehersal, Bayrischer Hof o, s.v., rymmande var och en tusentals personer, kunde rymma de tillströmmande skarorna av kvinnor ur alla samhällslager men också av dito män. Gatorna näst intill måste avspärras och massorna av avvisade lugnas med löftet om att mötena skulle återupprepas med samma talare dagen därpå.

Bland dessa talare märktes ett flertal av Österrikes mest framstående män och kvinnor som t. ex. Leopoldine Kulka, Max Adler, d:r G. Touallion m. fl.

På alla dessa möten fattades en och samma resolution som med glädje hälsade accepterandet av det ryska fredsanbudet och regeringens beredvillighet att ingå på en ärofull samförståndsfred utan annexioner och skadestånd, samt uttalades folkets förväntan att denna ståndpunkt måtte under alla förhållanden bevaras.

Resolutionen upptog vidare kravet på kvinnans politiska likställighet med mannen som en av de säkraste garantierna för varaktigt mellanfolkligt fredstillstånd, men erinrade samtidigt, att det redan under nuvarande förhållanden står i kvinnornas makt att i alla länder verka som opinionsbildare.

Resolutionen avslutades med en kraftig sympatiyttring för den bolsjevikiska rörelsens ledare Lenin och Trotskij och en uppfordran till den österrikiska regeringen att bekräfta sin nya ståndpunkt till demokratien genom att frigiva Fritz Adler. Den fredsvilja, varav dessa möten varit ett lika spontant som storartat uttryck, resulterade på ett eftermöte i Volksbühne den 2 december i bildandet av ett *fredsparti*, vars uppgift är att på det kraftigaste främja tanken på en samförståndsfred samt verka för rättsliga, politiska och moraliska garantier för ett varaktigt internationellt freds- och rättstillstånd i framtiden.

På tvenne senare möten, anordnade av samma föreningar, kan man, ehuru ingenting klart utsäges, dock avläsa församlingens harm över Tysklands undvikande hållning i Brest-Litovsk av den på bägge mötena antagna resolutionen som format sig till en kraftig appell till såväl de allierade som ententens folk, att alla hinder till trots genom allt kraftigare manifesterande av den fredsvilja som rör sig i folkdjupet bryta de härskande klassernas krigsvilja. Man riktar sig därvid till de borgerliga partierna med vädjan om deras påtryckning på respektive folkrepresentationer — samt till *kvinnorna i alla länder.*

Ja, är icke tiden inne för oss — tiden för hopp, det starka, envisa hopp, som sätter även de neutralas armar i rörelse att verka som förmedlare, uppmuntrande, stödjande.

De österrikiska kvinnorna ha ju rätt — överallt i världen har ju fredsviljan vuxit sig allt starkare, allt otåligare mot officiella halvsanningar och rena bedrägerier.

Även i Tyskland har man börjat vakna och ärliga ögon bevaka bekymrade chauvinismens lurande manövrar mot den försvarslösa friheten i Ryssland, som den officiella ententen icke tyckes anse värd ens en tanke.

Men också i England rör man på sig och nya tankar ta sig uttryck genom organisationer sådana som den för Democratic Control, I. C. W. P. P., Ethel Snowden Women Peace Crusade och Labour Union. Klart och tydligt har fredsviljan ljudit ut i Hendersons märkliga kommentar till Lloyd Georges tal — en påbyggnad, som går miltals högre i luften än den egentliga planen avsåg och över det officiella Englands huvud lovar stöd och hjälp åt de bolsjevikiska underhandlarna i Brest-Litovsk — lovar, att om de äro uppriktiga, skall nog Labour Party se till att de få fair play!

Överallt tala sålunda nu världens socialdemokrater ungefär samma språk — stå världens folk liksom på ömse sidor om en mur och stamma nästan samma ord, men förstå varandra ändå icke — för murens skull.

Det ser för närvarande med tanke på det förtvivlade läget i Brest-Litovsk ut som om det blott genom de neutralas hjälp kunde bli möjligt att få hål i muren.

De neutrala socialdemokraterna tyckas ha insett detta och arbeta för Internationalens sammankallande.

Men vi kvinnor ha också vi en International — vår Rösträttsallians.

Kanske det vore på tiden att vi visade oss lika verksamma som världens arbetare — vi, världens mödrar?

Tänk om t. ex. Sveriges L. K. P. R. ville tänka på att följa sin österrikiska systerförenings exempel?

"Kvinnans likställighet med mannen är en av de säkraste garantierna för ett varaktigt mellanfolkligt fredstillstånd." Den tid kommer säkert snart då en krigsutpinad värld kommer att anse att blott om detta bevisas vara sanning äro kvinnorna värda sin nya makt.

Tillfället är inne för oss svenska kvinnor att för vår del bevisa det — att lägga i dagen vår omtalade styrka som opinionsbildare.

För vad? Varför icke för en kvinnokonferens här i Stockholm i vår, samtidigt med socialistkonferensen, som då sannolikt blir av — en kvinnokonferens anordnad — skulle man kunna tänka sig det — av L. K. P. R. och de nordiska sektionerna av I. C. W. P. P.

En sådan konferens eller kongress har ju redan en gång varit på tal och frågan kunde ju i alla händelser tagas upp till nytt övervägande.

Anna Lenah Elgström.

* * *

Beträffande möjligheterna för en kvinnokonferens ber V. U. få meddela, att L. K. P. R. redan 1915 föreslogo en internationell kvinnokonferens, men detta förslag, som underställdes den Internationella rösträttsalliansens prövning, strandade på motstånd från en del av de krigförande länderna, varför Alliansen som sådan intet kan göra. Sedan dess ha ju alla internationella kongresser ytterligare försvårats genom omöjligheten att erhålla pass.

Till svar på fru Elgströms uppmaning till L. K. P. R. att följa vår österrikiska systerförenings exempel få vi erinra om att redan vid centralstyrelsemötet 1915 antogs en fredsresolution och att de svenska kvinnorna samma år anordnade en massa fredsmöten landet runt under storartad tillslutning.

Skulle emellertid den socialdemokratiska konferensen i Stockholm komma till stånd och därmed möjlighet skapas för en internationell kvinnokonferens, är L. K. P. R. beredd att i möjligaste mån stödja densamma i vad på oss ankommer.

Ett tack.

För de oskattbara bevis på vänskap och tillgivenhet, som vid ordförandeskiftet i L. K. P. R. på så många sätt kommit mig till del, för de storartade gåvorna, för den vackra festen och för alla de vänliga telegrammen ber jag att genom Rösträtt för Kvinnor få frambära ett från hjärtat gående tack till rösträttsföreningar, till enskilda föreningsmedlemmar, till vänner och kamrater från när och fjärran. Ett hjärtligt tack till alla från Eder

Signe Bergman.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co
Kungl. Hofleverantör
Rikst. 429 **Fredsgatan 3, Stockholm.** A. T. 50 48
Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i
Siden- & Ylle-Klädningstyger
Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

L. K. P. R:s 15:de centralstyrelsemöte.

D:r Karolina Widerström väljes till Landsföreningens ordförande.

L. K. P. R:s 15:de centralstyrelsemöte hölls i Stockholm den 8 och 9 januari i K. F. U. K:s lokal, Brunnsgatan 3. På grund av dyrtidens svårigheter hade man icke väntat sig så stor tillslutning, och desto mera glädjande var det att ett 80-tal medlemmar infunnit sig från olika delar av landet, från Kiruna och Boden, från Ystad och Tomelilla och allt vad däremellan ligger, trotsande köldens och järnvägsresornas besvärligheter.

Mötet öppnades av vice ordföranden d:r Karolina Widerström, som lämnade en översikt av rösträttsfrågans läge ute i världen och noterade de framgångar, som vunnits, bland vilka segrarna i England och New York intaga främsta rummet. D:r Widerström redogjorde även för de aktioner, som Landsföreningen stått i spetsen för sedan förra centralstyrelsemötet och erinrade särskilt om den vädjan att framlägga regeringsförslag om kvinnans politiska rösträtt, som gjordes till dåvarande statsminister Swartz och vari 18 kvinnoföreningar deltagit. Hon erinrade vidare om hur förhoppningarna på att rösträttsfrågan skulle lösas vid 1917 års riksdag, åt vilka uttryck givits genom det stora mötet i Auditorium den 13 maj, svikits och att frågan fallit i riksdagen. Den hade emellertid fallit framåt, och framstående högerpolitiker hade förklarat sig uppgiva sitt principiella motstånd. Som en framgång finge man också anse det faktum att högern i sitt valprogram ej nämnt något om kvinnorösträtten. Vidare erinrade hon om den hänvändelse, som vid Swartzska regeringens avgång gjordes till de liberala och socialdemokratiska particheferna med anhållan att tillse att rösträttsfrågan ej sammanblandades med de övriga författningsfrågorna, samt om den framställning om proposition, som gjorts så snart den nya regeringen tillsatts och som resulterat i ett löfte om en dylik.

Som andra märkliga händelser under året nämnde d:r Widerström högerkvinnornas rösträttssammanslutning, sommarmötet i Ronneby, tillsättandet av 2 kvinnliga medlemmar i kommittén av sakkunniga för kvinnornas yrkesutbildning, aktionen med anledning av det s. k. Nöbbeledådet och de nya barnlagarna, vilken sistnämnda resulterat i flera viktiga ändringar i enlighet med kvinnornas önskningar, samt den omständigheten att en kvinna för första gången fått uppträda i Andra kammarens talarestol.

Till slut uttalade d:r Widerström sitt djupa beklagande av fröken Signe Bergmans avgång som Landsföreningens ordförande och erinrade om hennes plikttrohet, duglighet och uppoffrande arbete i rösträttsrörelsens tjänst.

Val.

Efter av L. K. P. R:s sekreterare förrättat namnupprop valdes till sekreterare för mötet fruarna Ester Brisman och Ella Billing samt fröknarna Karin Blomdahl, Elsa Moberg och Hélène Philipson. Till presskommitterade valdes fru Frigga Carlberg, fröken Gerda Planting-Gyllenbåga och fru Maja Srandberg samt till referenter fruarna Hilda Sachs och Elin Wägner. Till medlemmar i V. U. omvaldes d:r Karolina Widerström, friherinnan Ebba Palmstierna och d:r Gulli Petrini samt nyvaldes fru Anna Wicksell. Till suppleanter omvaldes fru Ester Brisman och nyvaldes fröken Gerda Planting-Gyllenbåga.

Efter den avgående ordföranden valdes d:r Karolina Widerström med acklamation till Landsföreningens ordförande.

På förslag av V. U. avsändes ett telegram till fröken Signe Bergman av följande lydelse:

Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, samlad till årsmöte i Stockholm, ber att till sin nu avgående ordförande få frambära uttrycken av varmaste tacksamhet för de flydda årens outtröttliga hängivenhet, för aldrig svikande intresse och för sällsport värdefulla insatser i arbetet för de svenska kvinnornas medborgarrätt.

Till fru Ann Margret Holmgren, som från sin sjukbädd sänt centralstyrelsen en hjärtlig hälsning med hopp om fruktbärande samarbete, avsändes följande hälsning:

Genom rösträttsknogets öken
var du tron, som aldrig svek,
var du ljuset, som ej vek
inför motgångs mörka töcken;
därför tack i dag vi säga,
glada över att dig äga.

Vidare avsändes telegrafiska lyckönskningar till mrs Chapman Catt och d:r Aletta Jacobs som representanter för New Yorks och Hollands kvinnliga rösträttsföreningar. Ett särskilt lyckönskningstelegram tillställdes Finlands kvinnor med anledning av den vunna självständigheten.

På förslag av fru Frigga Carlberg, som erinrade om det utomordentliga sätt, varpå Signe Bergman lett den svenska kvinnorösträttsrörelsen såväl i Sverige som i utlandet, valdes Signe Bergman till ständig ledamot av centralstyrelsen.

Till representanter i C. S. A. omvaldes fröken Anna Whitlock och fruarna Mary von Sydow, Kristina Borg och Leonore Odencrants samt nyvaldes fröken Gerda Planting-Gyllenbåga efter fröken Bergman, som avsagt sig.

Meddelanden från sekreteraren.

L. K. P. R:s sekreterare, fröken Signe Jacobsson, lämnade därefter meddelanden om arbetet under det gångna året. Som ett resultat av den agitionsverksamhet, som bedrivits genom föredrag och spridning av broschyrer i olika delar av landet har under årets lopp 26 nya föreningar bildats, vilket vittnar om ett glädjande intresse på landsbygden. Flera turnéer ha anordnats i Lappland, Jämtland, Härjedalen och Dalarne. Omkring 40,000 exemplar agitationsskrifter ha utgivits, däribland upplysande broschyrer i olika sociala frågor.

De Bergman-Österbergska samhällskurserna.

Friherrinnan Ebba Palmstierna redogjorde för dessa kurser, som började med en kort kurs i Kristianstads län med fröken Emma Aulin som ledare. Senare fortsattes kursarbetet i Västernorrlands län, där fröken Aulin höll 50 föreläsningar på 15 platser för icke mindre än 5,685 åhörare. I Gävleborgs län måste kursen avbrytas på grund av smittkoppsepidemien, men i Örebro län höllos 68 föredrag för 7,191 personer. Höstterminens kursledare har varit fröken Tilly Borg, som besökt Hallands län samt Göteborgs och Bohus län. Samtidigt anordnades under fröken Aulins ledning en kurs i Älvsborgs län. Till de båda kursledarna frambar friherrinnan Palmstierna kommitténs varma tack för deras nitiska och uppoffrande arbete i samhällsupplysningens tjänst.

Till kommitterade för samhällskurserna för 1918 valdes för Götaland fru Frigga Carlberg, fröken Emma Aulin och fru Maja Strandberg med fru Anna Wicksell som suppleant. För Svealand valdes fru Ellen Hagen, fru Gerda Hellberg och d:r Gulli Petrini med fru Ella Billing som suppleant, och för Norrland fröken Märta Bucht, fröken Anna Grönfeldt och fru Gerda Modén med fröken Hilma Blomstrand som suppleant.

L. K. P. R. och pressen.

Nästa punkt på programmet inleddes med en redogörelse för tidningen Rösträtt för Kvinnor av fru Gurli Hertzman-Ericson. Tidningen har under årets lopp utkommit med 24 nummer, därav 2 dubbelnummer. Av dessa ha 7 nummer varit fyrsidiga, 14 nummer sexsidiga och 1 nummer åttasidigt. På grund av de oerhört ökade omkostnaderna kommer tidningen att under år 1918 inskränkas till att i regel utkomma endast med fyrsidiga nummer. På förslag av fru Anna Wicksell beslöt centralstyrelsen att i tidningen införa artiklar i rent politiska frågor, belysta från olika partisynpunkter.

Barnavårdslagstiftningen under debatt.

Efter en timmes frukostrast återupptogos förhandlingarna med fröken Ebba Paulis inledningsföredrag om önskemål angående den under revision varande barnavårdslagstiftningen. Talarinnan lämnade en saklig och vederhäftig redogörelse för den lagstiftning, vilken intar en särskild plats i ett lands lagar därför att den vill värna om dem som icke ha och icke kunna få röst- och stämma i samhället. Den är samhällets föräldragärning. Föräldrainstinkten behöver sporras och utvecklas till handling, och i den nya tid det gäller att skapa måste kvinnorna vara med. Den moderna barnlagstiftningen kan liknas vid ett läggspel, där somliga bitar fattas och inte kunna fylla de tomma planen. Vansinniga och föräldralösa barn voro de första, som erhöllo tillsyn av lagarna, och ett oändligt företräde visas i allmänhet dem, som handha lagen. Den nuvarande fattigvårdslagen säger inte mycket om barnen, och rätten till fattigvård är enligt svensk lag ett märkvärdigt begrepp. Juridiskt sett existerar nämligen ingen rätt till fattigvård. Det nya fattigvårdsförslaget skapar däremot en verklig rätt till fattigvård. Den tar nämligen varje individ för sig och behovet grundas på det faktiska tillståndet. I Sverige existera 35,000 barn, som äga fattigunderstöd i sina hem, men detta stora antal övervakas för lindrigt från samhällets sida. Det nya förslaget pekar i annan riktning. En synnerligen mörk tavla erbjudes också av alla de barn, som äro intagna i fattighus och fattiggårdar och som där sammanföras med en massa undermåliga individer. Det nya förslaget upptar förbud häremot.

Efter minderårighetens upphörande vid 15 års ålder förlorar fattigvårdsstyrelsen all rätt över barnet. I denna punkt är kommittén emellertid icke enig. Reservanterna önska höja minderårigheten från 15 till 16 år och vilja att fattigvårdsstyrelsen skall tillerkännas tillsyningsskyldighet, tills barnet fyllt 21 år.

Fröken Pauli upptog därefter till behandling en annan gren av barnlagstiftningen, nämligen fosterbarnslagarna. Hälsovårdsnämnden utövar tillsyn av barnet endast i dess egenskap av barn, uppfostrat mot ersättning, i annat fall saknar den all kontroll, och termen att barnet mottages för en summa i ett för allt erbjuder många kryphål undan myndigheterna.

Vad slutligen lagen om vanartiga och sedligt försummade barn beträffar, har man aldrig tillräckligt beaktat vanvården i hemmen, och i många fall äro de uppfostringsanstalter, som finnas, otillräckliga och olämpliga.

Talarinnan framhöll nödvändigheten av att kvinnor komma in i barnavårdsnämnderna, ty som det nu är föreligger en brist på kontakt mellan dem, som besluta, och barnet självt. Barnavårdsnämndernas uppgift har numera ökats genom lagen om de utom äktenskap födda barnen, ty dessa äro i stort antal fattigvårdsbarn och fosterbarn. Barnavårdsmannaskap innebär en vädjan till medborgarnas offervillighet och den uppgiften måste upptas av de socialt intresserade. Svårigheten ligger i att få lagarna ut i det verkliga livet. Olyckan förut har varit att lagarna varit juristernas gärning, men arbetet de enkla praktiska människornas gärning. Den medborgerliga föräldragärningen måste bli framtidens önskemål.

Efter fröken Paulis intressanta och varmhjärtade föredrag följde en livlig diskussion, varunder den nya lagen om barnavårdsmän belystes ur olika synpunkter.

Det halvenskilda mötet.

Vid aftonens halvenskilda möte i K. F. U. K:s stora sal talade yrkesinspektören, fröken Kerstin Hesselgren om

Kvinnornas ställning till frågan om yrkesskolorna.

Talarinnan framhöll hur sedan 1870 frågan om yrkesutbildningsskolor och anslag till sådana varit vilande. Emellertid har yrkesutbildningen gått oerhört framåt och det i sådan grad att även den allmänna opinionen förstått nödvändigheten av statsunderstöd.

Yrkesutbildningen har nämligen fått en annan karaktär, och man har tänkt sig att skolorna skulle komma att bestå av två avdelningar, dels fortsättningsskolor som en påbyggnad på folkskolan, och dels lärlingsskolor. Ämnena för fortsättningsskolan sönderfalla i tre grupper: arbetskunskap, medborgarkunskap och modersmål. Beträffande lärlingsskolan framhöll tal. vikten av att möjligheten för flickor att förvärva yrkesutbildning icke må bli en rätt, som stannar på papperet, ty det har framkastats att detta slags undervisning huvudsakligast bör finnas till för gossarnas skull. Flickor behöva emellertid samma grad av yrkesutbildning för att inte bli efter i konkurrensen.

En ny sak på området äro lärlingsskolor i husligt arbete, vilket för första gången får heder och värdighet av yrke. Fröken Hesselgren lade kvinnorna på hjärtat att för sakens skull underkasta sig de besvär och kostnader som dessa skolor otvivelaktigt skulle medföra. Även om motigheter skulle yppa sig, så är principen om det husliga arbetets värde alltför viktig för att man inte skulle göra allt för dess framgång och även de unga kvinnorna måste lära sig inse vilka möjligheter, som detta nya arbetsfält skall öppna för dem.

Rösträttsfrågan just nu

var ämnet för fru Ellen Hagens entusiastiska och tändande föredrag. Talarinnan uppritade i kraftiga konturer situationen i de länder, där kvinnornas rösträttsfråga dels segrat och dels skjutits ett avsevärt stycke framåt.

I Ryssland lotsades frågan genom slussen i det avgörande ögonblicket, och samhörigheten med männen ha kvinnorna köpt med sitt blod. I Eng-

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

land är segern vunnen, men när vi vända oss till Tyskland är det som att sjunka ned i en avgrund av mörker. Det är som om den tyske mannen ännu icke fått syn på den tyska kvinnan, trots allt vad hon uträttat under kriget. Kvinnorna äro icke ens nämnda i det preussiska författningsförslaget. Efter att ha berört situationen i Holland, Österrike, Ungern och Frankrike, vände sig talarinnan till landet i väster, där den ena staten efter den andra beviljat sina kvinnor rösträtt och där nu även New York fylkat sig till rösträttsstaterna. Hennes tanke gick även till Wyoming, den första stat som infört kvinnorösträtten och som på grund av de gynnsamma resultaten därav uppmanade alla stater att följa dess exempel.

Världen företer i närvarande stund en hemsk och dyster tavla. Det är nödvändigt att mänskligheten gör slut på kriget, innan kriget gör slut på mänskligheten. I Sverige föll kvinnornas rösträttsfråga på ett ord, som vi trodde för alltid vara dött, nämligen utredning. Tiden går oss ur händerna. Nu randas nya tider och ske stora förändringar, och Sveriges kvinnor måste vara med om det nya samhällsbyggandet. Reaktionen hoppades på undergång för de demokratiska idéerna, men den missräknade sig. De nya samhällena måste bära prägeln av både män och kvinnor. De, som nu avgöra om krig och fred, vad veta de om dessa millioner kvinnor, som lidit de ohyggligaste kval, vad veta de om mödrarna, som sett sina barn förskingras?

Skall en sådan samlad tyngd som dessa kvinnors lidanden kunna tvinga utvecklingens hjul in i ett nytt spår? Skola kvinnorna inse att för det helas väl hade olydnad varit bättre än offer? Utan den offentliga rösten skall kvinnan dock aldrig bli hörd, så som hon förtjänar att höras. Icke heller är det nummer i en massa, som komma att föra mänskligheten framåt, utan det värdefulla tillskottet i framtiden och utvecklingen är den individuella uppfattning om livet, som kvinnorna kämpat sig till.

De båda talarna avtackades med långvariga applåder, varefter mötet antog följande resolution:

"L. K. P. R. uttalar sin stora tacksamhet mot regeringen för löftet om k. proposition detta år angående politisk rösträtt för Sveriges kvinnor och särskilt för dess goda vilja att icke sammankoppla denna fråga med övriga författningsärenden.

I betraktande av det tillmötesgående av det kvinnliga rösträttskravet som under kriget vunnits i många länder och som särskilt tagit sig uttryck i Danmark, där sedan 1915 kvinnorna äro i politiskt avseende likställda med männen, i England, där reformen antagits av underhuset och nu står inför sitt omedelbara genomförande, i Holland, där kvinnorna under 1917 uppnått valbarhet till båda kamrarna och fått det grundlagsenliga hindret mot rösträtten borttagit, i Förenta staterna, där nu senast den viktigaste av de östliga staterna, New York State, givit kvinnorna den fulla medborgarrätten, i Ryssland, där kvinnorna nyss röstat vid valen till den konstituerande församlingen, och i Ungern, där en k. proposition bland nya röstberättigade även medtager vissa kategorier av kvinnor, hoppas och väntar Landsföreningen att även Sveriges riksdag nu skall ge kvinnorna det politiska inflytande som rättvisligen tillkommer dem, då männen erhållit allmän rösträtt, så att icke Sverige blir stående som det enda land i norra Europa där kvinnorna ännu anses politiskt omyndiga."

Andra dagens förhandlingar.

Sedan mötet öppnats av ordföranden, d:r Karolina Widerström, överlämnades ordet åt fru Anna Wicksell, som inledde diskussionen om

Vår organisations uppgift efter erhållen rösträtt.

Tal. började med att betona, att även om kvinnornas rösträttsfråga går igenom under innevarande års riksdag, blir den dock inte aktuell förrän 1921, då beslutet blir godkänt. Emellertid böra vi, utan att fatta några direkta beslut, sätta oss in i olika alternativ. Frågan kan betraktas såväl ur internationell som nationell synpunkt. Rösträttsalliansen sätter värde på att inom sig behålla de forna rösträttorganisationerna, men exemplen ha i somliga fall verkat avskräckande. I Norge är Landskvindestemmeretsforeningen av ringa betydelse och för ett tynande liv, och i Danmark äro rösträttsföreningarna endast ett skal utan kärna, ty blott styrelserna kvarstå. Inom alliansen har en ändring av stadgarna varit påtänkt i den riktning att de forna rösträttsorganisationerna antingen skulle uteslutas eller också skaffa sig ett levande innehåll.

Detta leder över till den nationella synpunkten. Fru Wicksell ansåg att det kunde bli Landsföreningens uppgift att verkligen få ett levande innehåll och åvägabringa sammanslutning och solidaritet mellan kvinnor, som tillhöra olika politiska partier. De syften, för vilka det är viktigt att hålla ihop, äro först den politiska upplysningens, upplysningen om vad de olika politiska partierna åsyfta och vilja. Dessutom ha vi ännu ett stort område av praktiskt värde, nämligen de speciella kvinnofrågorna. Kvinnorna äro ju i viss mån en åsidoskjuten grupp i samhället, och de egentliga kvinnofrågorna böra inte vara partifärgade.

Kunna organisationerna uppehållas på så sätt, kunna vi skapa ett levande innehåll och ytterligare stärka dem. Fru Wicksell kände sig också övertygad om att man genom den politiska upplysningsverksamheten skulle kunna nå en ny kontingent av kvinnor, vilka voro tacksamma för en förskola, innan de kasta sig in i det politiska livet.

I den följande diskussionen, som blev synnerligen livlig, uttrycktes en samlad opinion för föreningarnas fortvaro efter rösträttsfrågans lösning. Även namnfrågan kom under debatt, utan att något beslut därom fattades, och ansågs det önskligt att något nytt namn tillkom inom ramen av det gamla.

På grund av dyrtiden beslöts det att sommarens rösträttsmöte skulle inhiberas, såvida inga oförutsedda händelser skulle åvägabringa en ändring av beslutet.

Birgittadagen skall även under år 1918 firas som kvinnornas gemensamma rösträttsdag, och ehuru intet beslut fattades, utan avgörandet hänsköts till V. U. syntes centralstyrelsen böjd för att ägna dagen åt minnet av Stuart Mill. Tvenne punkter från föregående dags program, nämligen redogörelsen för det internationella rösträttsorganet Jus Suffragii och artikelserien förelågo därefter till behandling. Trots kriget har Jus Suffragii alltjämt uppehållit sambandet mellan de olika ländernas rösträttskvinnor, och även från Sverige ha så gott som varje månad artiklar influtit.

För artikelserien redogjorde dess redaktör, fru Gerda Modén, Gävle. I 24 tidningar ingår denna serie med ungefär en artikel i månaden och är det av största vikt att dessa meddelanden från kvinnornas rösträttsfält genom landsortspressen komma till allmänhetens kännedom. Centralstyrelsen frambar till fru Modén sitt varma tack för det förtjänstfulla sätt, på vilket artikelserien redigeras.

Fru Caroline Benedicks-Bruce inledde därefter en diskussion om Hur vi inom riksdagens Första kammare skola kunna erhålla majoritet för vår rösträtt. En del olika synpunkter framkommo, och centralstyrelsen uppdrog åt V. U. att göra vad situationen möjligen kan komma att kräva.

Fru Anna Wicksell redogjorde för Fredsläget och betonade samtidigt vikten av de enskilda människornas neutralitet, vilken icke har någon reell betydelse om icke de omdömen, som avgivas äro grundade på en undersökning av föreliggande fakta. Efter att ha gjort en undersökning av de krigförande ländernas ställning till varandra framhöll fru Wicksell nödvändigheten av att fredsslutet icke må komma att byggas på krigskartorna. Det gäller att förebygga framtida krig och att ett staternas förbund till fredens bevarande konstitueras.

*

Festen för Signe Bergman.

Aftonen av centralstyrelsemötets sista dag brukar vara egnad åt sällskaplig samvaro. I år tog denna liksom självfallet formen av en hyllning för den avgående ordföranden, fröken Signe Bergman. Å Rosenbads festvåning hade samlat sig en stor del av centralstyrelsemötets medlemmar och så gott som allt vad Stockholm har av kända rösträtts- och socialt intresserade kvinnor. Lokalen var nästan för liten för en så stor popularitet. Festföremålet mottogs med blommor, och sedan bänkade sig genast de närvarande för att åse det spex, varmed enligt traditionen, kan man nästan säga, avgående ordförande bli hyllade i denna begåvade rörelse.

I tre akter med många inlagda kupletter, behandlades — behöver man säga det — rösträttens motståndare på ett särdeles kraftigt sätt. Inflätandet av autentiska argument och episoder från riksdagsdebatterna visade hur lätt rösträttsrörelsens riksdagshistoria med några penndrag låter sig förvandlas i dess spexhistoria. För att förhala frågans lösning och finna en förevändning att säga nej till L. K. P. R:s anhållan om stöd beslutar Nationella förbundet att utreda kvinnorösträttens ställning på Mars.

Där visar sig den manliga renässansen ha åstadkommit permanent krigstillstånd och en storartad organisation med åtföljande olidliga förhållanden. Karin Holmgren, som tack vare sin tjusningsförmåga, fått följa med den kvinnofientlige utredaren från jorden, har den triumfen att bevittna en resning av marskvinnorna samt samme professors sammanbrott av hunger efter att endast fått prova den manliga renässansens kokkonst. Sista akten skildrar hans omvändelse, och inte ens över den har den hårdhjärtade spexförfattaren gjutit någon glans. Professorn låter muta sig av en jordisk kvinnas jordiska smörgås över till rösträttslägret. De många lustigheterna, där man märkte den petriniska lejonklon, Karin Holmgrens kupletter och nöjet att se bekanta rösträttskvinnor uppträda, delvis i skepelse av illasinnade karlar — allt detta fröjdade mycket publiken, som skrattade och applåderade livligt.

Vid teet överlämnades åt fröken Bergman en gåva från föreningar och enskilda landet runt, bestående av ett smycke och en textad adress av följande lydelse:

TILL SIGNE BERGMAN.

den 9 januari 1918.

När du nu lämnar ledningen av de svenska kvinnornas rösträttsrörelse, vilja dina vänner och kamrater i arbetet giva dig ett synligt bevis på sin stora tacksamhet för de år du ägnat den gemensamma saken. I hängivenhet, med sällspord duglighet och pliktrohet stod du främst bland oss under de långa kampåren. När segern är vunnen, skola vi alla minnas din ärofulla del däri.

Mottag vår hyllning också som en erinran om att vi räkna på dig som en kraft i det arbete, som väntar oss i vår egenskap av svenska medborgare.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

I det tal, varmed hon överlämnade gåvan, utvecklade den nyvalda ordföranden, d:r Karolina Widerström, närmare adressens tankegång, och lät sitt tack för fröken Bergmans nitiska och förtjänstfulla arbete under de tio åren i rösträttens tjänst följas av en uppmaning till henne att hålla sig beredd till den ansvarsfulla post, som säkert skulle bli hennes, när kvinnorna nått sin fulla medborgarrätt, varmed antagligen menades en plats i Andra kammaren. Talet slutade med ett kraftigt fyrfaldigt leve, varpå fröken Bergman genast tackade med några rörda ord.

Centralstyrelsens tack framfördes av fru Augusta Tonning, och även frånvarande rösträttsvänner och arbetskamrater gjorde sig påminda genom telegram.

Men genom den glättiga och angenäma stämning, som präglade festen, gjorde sig förnimbar i en underton den känsla, som den nya ordföranden formulerade i orden: vår rörelse har inte råd att göra en sådan förlust som denna.

HILDUR SELANDER.

✝

Jag glömmer aldrig det intryck hon gjorde på mig första gången vi möttes på ett S. S. U. H.-möte. Det var i den ljusaste ungdomen, och Hildur själv var som en strålande vårdag. Hela hennes uppenbarelse doftade av hälsa och liv, det ljusa håret bildade liksom en gloria kring hennes anlete där ögonen lyste och värmde. Hon var som ett löfte för framtiden, tycktes det mig, hon hade valt sin plats där det kämpades för de stora idéerna i tiden. Åren gingo. Vi möttes åter på idéernas fält inom kvinnorörelsen. Jag fylldes av återseendets glädje, den som så ofta uteblir, därför att den ungdomliga hänförelsen förintas. Det är så många av de unga som gå "udenom". Men Hildur hade blivit en verklig kvinna.

Förverkligandet av skönhets- och rättfärdighetskraven i livet var hennes strävan.

Det kändes därför så beklämmande, då budet om hennes hastiga bortgång nådde mig. Det var ett av tillvarons stora varför?

Ty hon var en sällsynt personlighet, mera helgjuten och harmonisk än de flesta. Så härligt frisk och stark både fysiskt och psykiskt med de stora förutsättningarna för ett rikt liv. Sorgen över hennes bortgång är stor både i känslan av den personliga vännen som gick bort och med tanke på den ofullbordade livsgärningen.

Men vi tacka henne så innerligt och varmt för vad hon var för oss och ständigt förbliver. En strålande ljusgestalt, som icke förbleknar. En symbol för det verkligt unga genom tiderna. Jag vill alltid minnas henne så som jag såg henne sista gången i livet. Från mitt hems trappa i Frösöbackarna vinkade jag henne till avsked en ljuvlig högsommardag. Hon var på vandringsfärd upp mot fjällen, käck och glad med ränseln på ryggen och med kärastens hand i sin — den hon höll in i döden — så såg jag henne försvinna i fjärran på väg uppåt — till de vita viddernas land.

Birgit Magnusdotter-Hedström.

Frigga Carlberg som samhällsmoder.

INTERIÖR FRÅN SPÄDBARNSHEMMET PÅ UTBYNÄS.

För den, som i likhet med Frigga Carlberg är överhopad med människor, som begära råd och upplysningar i tusen saker och en, och utanför vars dörr sommarbarnens mammor stå i kö, när den tiden kommer, måste det vara en själens självbevarelsedrift, som driver henne att slå ned sina bopålar på landet för att under de korta vilostunderna hämta krafter till nya ansträngningar. Det är också i en synnerligen vacker trakt på Västgötabanan som Frigga Carlberg inrett sitt hem i en gammal lantligt trevlig herrgårdsbyggnad. Ehuru endast en knapp mil från Göteborg har naturen däromkring en storslagen, nästan ödslig karaktär med en starkt kuperad terräng, inringad av höga bergåsar, på sina håll skogklädda, men här och var nakna och skrovliga som västkustens klipphällar.

Den eftermiddag vi kommo dit höll solen just på att sjunka bakom kullarna i väster, och i allén, som ledde upp till byggnaden, låg nyfallen snö. Om trädgården får man ju vintertid ingen riktig föreställning, men jag inbillar mig att den måste vara en smula förvildad som en gammal herrgårdsträdgård bör vara, åtminstone tydde de knotiga och mossiga äppleträden på att kulturen inte var allenarådande.

Har ni edra vägar till Hjällbo, så blir ni på byggnadens förstugtrappa mottagen av värdinnan själv, iklädd sin snart klassisk vordna rösträttskrage samt av hunden Visan, som besitter den egenskapen att vara världens snällaste hund, måhända en honnör åt det egna husbondfolket.

Men det var egentligen inte om Frigga Carlberg i egenskap av husmor och rösträttskvinna jag denna gång skulle tala, ehuru det kunde vara frestande nog, sedan man tillbragt en stund i det rum, där allt rösträttens kuriosum är samlat och där väggarna prydas med tavlor och emblemer såväl från vår egen som den internationella rörelsen. Frigga Carlbergs böcker, broschyrer och tavlor äro en liten rekapitulation i rösträttens historia, som ibland kan vara ganska hälsosam att företa, när man riktar blicken mot framtiden.

De, som följt med Frigga Carlbergs verksamhet, veta att hon i praktiken utövar den samhällsmoderlighet, som ligger till grund för så många av rösträttskvinnornas strävanden, och det är i synnerhet de små och övergivna hon tagit i sitt skydd. Här komma två av Frigga Carlbergs egenskaper till synes, ömheten, som inte kan se de oskyldigas lidanden, men också klokheten, som manar henne att ta hand om det material, som är under bildning och som under kärleksfull vård kan danas till något gott och samhällsnyttigt.

Det finns en förening, utom Göteborgs F. K. P. R., på vilken Frigga Carlberg satt sin personlighets prägel, och det är föreningen Myrorna i Göteborg, beaktansvärd även i det hänseendet att det är kvinnosak, som ligger till grunden för dess skapande. År 1884 startades nämligen Göteborgs kvinnoförening med syfte att verka för kvinnans likställighet med mannen. Föreningen hade många svårigheter att kämpa emot och måste till slut upplösas på grund av de kompakta fördomarnas majoritet, men den har levat kvar i andra föreningar, bland annat i Myrorna. Denna förening bildades efter engelskt mönster, och den sökte att genom tillvaratagande och försäljning av skrot, makulatur och allt sådant bråte, som under årens lopp samlas på vindskamrar och skräprum, skaffa medel, vilka, när en tillräckligt stor summa uppnåtts, skulle användas till grundandet av ett barnhem.

Föreningens initiativtagare var fru Carin Nordgren, en resolut och präktig kvinna av gamla stammen, som även hade den förmågan att med sig associera präktiga kvinnokrafter. Hon fick även korn på Frigga Carlberg, hade läst artiklar av henne i de dagliga tidningarna, och "det föreföll henne som om den frun hade vett". Frigga Carlberg kom in i Myrornas styrelse 1891, och 1892 öppnades det första barnhemmet, vars inspektris och kassör Frigga Carlberg blev. En framställning till stadsfullmäktige om erhållande av bidrag från donationer, som stodo under stadsfullmäktiges förvaltning, ledde till att tre nya hem kommo till stånd. Debatten i stadsfullmäktige avlopp dock inte utan storm, och invändningarna mot förslaget, som förefalla nutidens kvinnor ganska underliga, ge dock en typisk bild av 1890-talets betraktelsesätt. Kvinnan som samhällsbegrepp var tämligen okänd för en hel del av stadens fäder. En framhöll "att man inte kunde ingå juridiskt bindande avtal med en styrelse, vars majoritet utgjordes av gifta kvinnor". En annan undrade var man skulle göra av barnen, "när damerna ledsnat på den nya leksaken".

Till all lycka ledsnade inte damerna på leksaken. De voro inte av det slaget. Verksamheten utökades alltjämt genom gåvor, donationer och genom Myrornas flitiga besök i Göteborgsfamiljernas vindskontor. Föreningen äger nu icke mindre än sju barnhem med inalles 173 barn. Ett av de senast tillkomna, spädbarnshemmet på Utbynäs, tar emot 32 barn, där det även ges mödrarna tillfälle att amma sina små. Det är helt enkelt förtjusande, detta hem med rosenkindade, präktiga småttingar. Stora, ljusa rum och allt så hygieniskt, hemlikt och välordnat att vilken mor som helst skulle känna sig belåten med miljön. Undertecknad gjorde en gång ett besök där i sällskap med den engelska rösträttskvinnan mrs Coates Hansen, som yttrade att hon aldrig sett ett mera välordnat barnhem. Hon råkade i extas både över de söta ungarna och över de välförsedda skåpen. Hon måste ta vartenda litet plagg i skärskådande, och hon strök med händerna över de små koftorna och strumporna: "Vad de äro mjuka och goda", utbrast hon, "i England är allt strävt, hårt och otympligt, som kommer på barnhemmens lott." Hon tilltalades så särskilt av att man utgick från den principen att dessa småttingar skulle ha det lika bra som de, vilka ägde förmånen av ett verkligt hem.

En bidragande omständighet till de goda resultat man vunnit med de unga män och kvinnor, som utgått från Myrornas barnhem, är att man blivit alltmer noga med att få ett gott material att arbeta med. Man vill ge samhället ett nytt tillskott av friska krafter, och det har varit Myrornas princip att rädda dessa för kampen väl utrustade från undergång och bitter nöd. De tro sig därigenom bättre tjäna samhällets intressen, än om de åtoge sig det material, vars lidanden man visserligen kan lindra, men som ändå aldrig kan bli något krafttillskott.

Myrbarnen få stanna i sina respektive hem, tills man skaffat dem utbildning för någon verksamhet, och i allmänhet söker man bereda dem tillfälle att skaffa sig sin utkomst på landet. Man återfinner många av de unga kvinnorna som trädgårdsmästare, lärarinnor, sjuksköterskor och tjänarinnor, och en del äro nu husmödrar och ha grundat lyckliga hem. Sedan barnen kommit ut i livet, stå de alltjämt i kontakt med det gamla hemmet, och ett rum står alltid redo för dem, om de vilja komma hem och hälsa på. Varje pingst firas också inom hemmen en samlingsfest, som stärker bandet mellan de ungdomar, som växt upp tillsammans.

Frigga Carlberg är alltjämt själen i Myrornas arbete. Hennes vakande öga följer de sju barnhemmen med en aldrig svikande omsorg, och det är hennes samhällsmoderlighet, som kommit henne att inse, att kvinnorna först kunna ägna sitt land det yppersta av sina krafter, sedan de blivit politiskt likställda med männen, och att barnen är det material, av vilket ett lands framtid skall byggas.

Gurli Hertzman-Ericson.

Rösträttsspexet

som uppfördes på festen för Signe Bergman, spelas åter på mångas begäran måndagen den 21 januari kl. 8 å Victoriasalen. Biljetter kunna erhållas genom medlemmar av F. K. P. R. Behållningen tillfaller Stockholms F. K. P. R:s upplysningsfond.

Hemmets räkenskapsbok

kan fortfarande erhållas på Rösträttsbyrån, Karduansmakaregatan 6, samt hos Wennergrens bokhandel, Drottninggatan 63.

Till våra läsare.

Inbundna exemplar av de tre sista årgångarna av Rösträtt för Kvinnor kunna rekvireras från tidningens expedition till ett pris av 5 kr. plus porto.

Ur bokmarknaden.

Fredrika Bremers brev. Samlade och utgivna av Ellen Kleman och Klara Johanson. Del III. 1846—1857. Stockholm. Norstedt och Söners förlag.

Den tredje ståtliga delen av det ståtliga verket Fredrika Bremers brev har kommit ut. Denna del är i högre grad än de föregående en Fredrika Bremers självbiografi. På samma gång är den ett intressant avsnitt av icke blott skandinavisk utan allmäneuropeisk och amerikansk kulturhistoria. Fredrika Bremers livsström uppsamlar allt rikare flöden från allt flera håll och flyter fram allt mäktigare. Personligen har Fredrika ännu mer än i föregående period funnit sig själv. Omdömet är fullt mognat, blicken fast, klar och strålande.

Fredrikas brev ha i hög grad den förmåga, som utmärker de yppersta brev: att liksom föreviga det livsmoment, vari de skrivits. Därjämte är innehållet sådant, att man erinrar sig Geijers ord om verkligt god litteratur: "själens läkedom och spis."

Godheten, den guldrena hjärtligheten är sig lik i Fredrikas mångahanda förhållanden till de mest olika människor. Uttrycken äro lika skiftande som personerna och deras olika läggning och levnadsomständigheter. Levande, livgivande springer medkänslan upp i personlighetens djup. Ofta gnistrar den lekfullt och färgskimrande som vattendropparna i en fontän.

Fredrika är lika osökt, lika mycket sig själv, då hon skriver till drottningen av Danmark, som då hon ställer sina ord till Sophie v. Knorrings åldriga guvernant Beata Afzelius. Hennes uppskattning av det väsentliga i livet är densamma, då hon med huldhet möter mekanikern Nygrens ideella strävan, och då hon föranleder stormannen Örsted att revidera sin åskådning. Malla Silfverstolpe, som med sin kroniska otillfredsställdhet liknar vissa svårhjälpta, rättare ohjälpliga fattiga, finner hos Fredrika en orubbat vänlig fördragsamhet, och samma människoälskande hjälparehåg ger sig med omisskännlig lyckoförnimmelse luft i biljetter och brev till de närmaste medarbetarna i Fredrikas sociala hjälpverksamhet i Stockholm.

Med öppna, ljusa blickar betraktar Fredrika på sin resa till nya världen formationerna av *associationens idé*, associationsprincipen. Det gör i detta nu ont att konstatera icke blott de fördomar, med vilka den haft att kämpa under de sextio sjuttio år, som runnit hän, sedan Fredrika siade om dess utveckling, utan också dess överhandtagande materialisering, allt eftersom den realiserat sig på arbetarrörelsens område.

Det påstående, som gjorts, att Fredrika Bremer alls icke var framom sin tid, endast uttalade vad tiden i genomsnitt hunnit fram till, tarvar ju egentligen ingen annan vederläggning än den, som arten av Herthas mottagande erbjuder, och detta har dock varit känt, alltsedan den Adlersparre-Leijonhufvudska biografien utkom. Men att Fredrika Bremer varit en av internationalismens första planläggare av en kvinnornas världsorganisation för fred — därom fick man först kunskap genom en artikel i tidskriften Hertha för ett par år sedan. I det föreliggande brevbandets noter är Fredrikas till Times insända fredsmanifest inryckt, tillika med en redogörelse för dess mottagande. Även det "sändebrev till fruntimmersföreningarna i Sverige", med vilket Fredrika sökte ge nationell underbyggnad åt sina världsomfattande planer på sammanslutning mellan kvinnorna, citeras i utdrag i dessa rikhaltiga noter. "På annat vis än under form av frivilligt socialt arbete, som då ännu bar det vilseledande namnet välgörenhet, kunde inte denna väckel-

Söders "English School"
Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

se begynna", heter det i noterna om Fredrika Bremers "försök att landsorganisera kvinnorörelsen". "Även i sådan halvmaskerad form åstadkom den mycken förargelse, men endast Fredrika Bremers fjärrsynta blick såg i Fruntimmersföreningen för barnavård modern till F. K. P. R."

Genom noterna får man även kännedom om Fredrika Bremers uppträdande på välgörenhetskongressen i Brüssel och om den hyperboreiska opinionens uppfattning därav. Dessa noters material är hämtat från det vidsträcktaste område: biografier, memoarer och tryckta brevsamlingar, delvis synnerligen svåråtkomliga, från de stora franska, engelska och amerikanska tidskrifterna, från världsbladet Times o. s. v. I dessa insiktsfulla, kunskapsrika noter finner sig läsaren mitt i ett omfångsrikt bibliotek, men med en bibliotekarie vid sidan, som i spirituell form antydningsvis meddelar innehållet eller betydelsen av de olika källskrifterna. Ibland föreläser denna ciceron ett längre utdrag ur en tryckt publikation — t. ex. tidningsreferatet över Fredrika Bremers föredrag på kongressen i Brüssel — eller en handskrift, t. ex. Malla Silfverstolpes dagbok under besök på Årsta. Men denna bibliotekarie känner icke blott vad som står tryckt och skrivet: Han känner och karakteriserar också det själsliv, som ligger bakom orden.

Inför den överlägsenhet i fråga om kulturell, litterär och psykologisk kunskap, som man överallt iakttager hos noternas författare, blir man böjd att upptaga det som en helt naturlig sak, att efterforskandet av handskriftsmaterial och följandet av Fredrikas spår nu mitt under världskriget förts fram till engelska lorder och tyska generalstabsofficerare.

Hilma Borelius.

På färdeväg.

(Några intryck från samhällskurser i Halland och Bohuslän.)

Det nya okända innebär en nästan behaglig känsla av bävan parad med glad förväntan. Och de glada förhoppningsfulla förväntningarna gjorde sig hos mig starkast gällande, när jag i höstas gav mig åstad för att i landsbygden hålla samhällskurser. Vissa, och kanske ej heller så obetydliga, missräkningar kunde jag därför naturligtvis ej undgå. Men det har även givits sådana upplevelser, som åtminstone ur vissa synpunkter uppvägt dessa. I kontakt med människor gör man själv den stora vinsten av fördjupat liv. Och jag har varit i tillfälle att stanna i beundran inför så mången kvinnogärning, jag har kommit i beröring med så många verkligt *levande* kvinnor. För min inre syn träda de nu fram den ena efter den andra av dessa friska kärnmänniskor, som hjälpa till att bära upp livet där ute i bygderna, där mörkret vilar tungt över landet och där man ej kan undgå att i övrigt få en känning av det ödemarksartade på personlighetslivets område. Det finns verkligen delar av vårt land, som ända in i våra dagar äro präglade av 1500-talets anda och där livet slagits i bojor av dem som i första hand skulle vara livets väktare och verka i livets tjänst. I dessa trakter ha människorna måst döva det frågande sinnet, förinta spörjande tanke och böja nacken under oket. Att tvivla eller söka förstå är synd. Där rosas som dygd att helt underkänna egen ärlig strävan. Och man har genom tiderna kommit så in i detta system, att man ej mer tyckes känna dess tryck. Tvärtom. Ve den som rör vid sedtagen vana! Då vaknar ursinnet, som åstadkommer skumögdhet och förintar rätts- och sanningskänslan. Underliga omdömen

PHOSPHO-ENERGON-PILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE
vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet.
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

komma då till synes. Man har då ock haft så lätt att finna de mest underliga syftemål med samhällskurserna, syftemål, som ju mer de fjärmats från verkligheten framhållits med tilltagande tvärsäkerhet och styrka.

När fråga och tanke dövas, tynar livet. Men helt tillintetgöras kan det ej. Livet rör sig trots allt på botten, och dess kraft är större än dödens. Här och var bryter det fram i dessa enstaka individer, som ju mer ensamstående de äro, tyckas växa i styrka. De stå som levande vittnesbörd om livets kraft och seger. Det ligger onekligen något storvulet över dessa ensamstående — lika furor på heden. De finnas nog bland både kvinnor och män. Jag har funnit dem i kvinnornas led, på olika orter och bland alla samhällsklasser.

Där är kvinnan — hustrun, modern — som i tysthet utför storverk. Hon räcker till så långt och vida omkring. Hon har brutit mark i många bygder, och hon tröttnar ej att vaka över spirande liv. Med fulla händer strör hon ut sina gåvor. Hon ger sin tid, sin kraft, sin penning — allt för att sprida ljus och bringa hjälp. Långt innan jag hann upp till hennes bygd, hörde jag hennes namn nämnas och såg verkningarna av hennes gärning. Hemligheten med en sådan kvinna, som utför så mycket utan att ens själv vara medveten om det, är hennes varma känsla för allt vad människa heter. I hennes hem komma höga och låga. Här möter dem alla medmänniskor — kamraten. Här är förståelse och goda råd alltid till finnandes. Du goda, kloka kvinna, spinn dina trådar allt vidare och vidare, lärande människorna vad just du bättre än mången kan, att livets mening är givande i kärlek, att livets strävan måste gå ut på allmänanda, samkänsla — broderssinne.

Så ser jag henne, den unga flickan med den spörjande blicken, hon, som sprungit fram ur enkel bondestam. Hon har så mycket i blodet av gammal anda, men i själens djup ligger den nya tidens idéer kämpande för att komma fram. Det är som om släkten i henne tagit ett språng, eller är i färd att ta ett språng. Hon vågar liksom ej att följa med, men den ärlighet, som tydligen är ett av släktens grundmoment, borgar för att det nya, som med henne fötts, skall avgå med seger.

Och där är den självförsörjande kvinnan, som genom sitt eget livs strävan fått klarhet över en hel del problem. Hon känner det tryck, varunder varje självständig, tänkande kvinna ännu måste leva. Det sjuder inom henne av berättigad harm över all orättvisa — allt skevt och förvänt i handel och vandel, i lära och lag. Och hon känner djupare än mången, hur maktlösa kvinnorna stå gent emot samhället, så länge politisk rösträtt ej blivit dem tillerkänd. Därför är det på den punkten kvinnorna måste koncentrera hela sin strävan, säger hon. Det är den egna erfarenheten, som danat hennes övertygelse, därför är den så bergfast och sund.

Än ser jag för mig ett par unga bondflickor, präglade av liv och vakenhet mitt i en av fördomar buren och penningvälde bunden trakt. De sträcka sig mot kunskap och ljus. Det var i samma nejd jag stötte på den vingklippte mannen, han, som på flera olika orter banat väg för idéer och framåtskridande och som lönats med att förskjutas och utvisas från den ena orten efter den andra. Nu har han måst sträcka vapen, för att få utkomst för sig och sin familj. När skall timmen slå, då självständighet och personlig övertygelse får sin rätt sig tillerkänd, då frihetssången inte behöver tystna för gunst och för bröd?

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
1 Barnhusgatan 1
(hörnet av Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i ek, mahogny, valnöt samt andra träslag äfven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

Och där är kvinnan — hustrun — som jag ej kan tänka på utan att känna smärta. Hela hennes levnad har varit ett enda lidande. Hon har haft att kämpa mot fördomar, förvända föreställningar, dryckenskap och religiöst vanvett. Och i denna kamp har hon stått ensam och missförstådd. Hon äger för stor begåvning och för stark själ för att någonsin kunna utplånas. Hon har trampats, men ej kunnat *förtrampas*. Ännu på gamla dar har hon något av ungdomlig spänstighet över sig, som tydligen vittnar om en okuvlig viljestyrka, en stark ande. Nu har hon ock förståelse att finna hos barnen, vilka alla vandra i hennes fotspår. Men vilket vemod ligger ej i blick och ton, då hon klagar över att livet fött hos henne så mycken bitterhet i sinnet. Intensivt längtar hon efter den dag, då kvinnan skall bli erkänd som full och hel människa och medborgare. "Det blir en stor dag" säger hon — det är högtidsdagen hon bidar. Jag önskar att hennes historia bleve skriven. Den bleve som ett enda skri efter rättvisa och befrielse.

I en annan liten vrå av världen fann jag en kvinna till det yttersta upptagen av sin tjänst, men som icke förty glatt offrade all ledig tid på att bispringa nödställda, ensamma, sjuka. På hennes leende uppsyn skulle de kunna tro, att hennes liv var en dans på rosor. Det var det nog helt säkert också, men ej i den vanliga bemärkelsen.

Härligt vid havsstranden ligger en liten barnkoloni. Många små insupa här hälsa och krafter. Glatt och muntert flyter livet här fram. Det är hem — glädjefyllt och varmt — de små här ha. Hur de förtroendefulla och muntra samlas kring "mor", som också är en riktigt rar mamma för dem. I den stora hallen med sina glada färger, där har mor samlat en hel del små nätta barntavlor och hon berättar strålande, hur kärt det är att se de små njuta av dem. Och på kvällarna, när barnen slumra i sina små bäddar, då samlar hon systrar och elever till en trevlig stund vid den öppna spiselns flammande brasa. Är icke även här en kvinnogärning värd att skåda.

Följ mig nu blott till den underbara ön, där ute bland vilda klippor och skär. Där bor ett vacket kvinnosläkte. Sedan gammalt ha kvinnorna här fått vara med att styra och ställa. Men ändock finns där knappast en man, som vill verka för att dessa präktiga kvinnor få sig tillerkända sin fulla medborgarrätt. Det vore väl eljest ej mer än en ringa gärd av tacksamhet för de insatser på olika områden, som kvinnorna här göra. I de flesta kommunala uppdrag medverka kvinnorna. Och många äro de sociala företag, som kvinnor här startat, företag, som tala ett mäktigt språk om vad företagsamhet och viljekraft kan åstadkomma även med små medel. Här var t. ex. det s. k. "kafferummet", som nu vuxit ut till en hel byggnad på 2 à 3 vån., där särskilt sjömän för en billig penning kunde erhålla både andlig och lekamlig spis. Ett annat sådant företag var "Stacken" avsett att bereda mindre bemedlade småskollärarinnor sommarvistelse på deras härliga ö med dess stärkande luft och salta bad. Samkänslan med varje lidande gjorde sig starkt gällande. Än var det en liten skeppsgosse, som behövde tas hand om — jag hörde särskilt talas om den lille präktige skeppsgossen, som sparade det mesta av sitt bröd för att de där hemma "behövde det bättre" och som hos den goda "systern" funnit en tryggad vrå, där han kunde förvara sin skatt. — Än var det en gammal skröplig stackare som krävde vård, än kvinnan, som lämnats ensam med sitt barn. De tycktes hinna med så mycket utom sin dagliga gärning. Kanske den godmodiga humor, det glättiga sin-

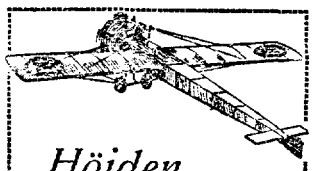
Höjden
AF TEKNISK FULLÄNDNING OCH HÅLLBARHET
Svenskt fabrikat
Husqvarna Symaskin

Riks 25 50 Allm. 62 96
La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

ne, som tycktes besjäla dem, i mycket berodde på, att de hunno med så mycket för andra.

Det är många ännu att minnas än här än här. Och du som hör till dessa, som där ute kämpa och som kanske mången gång tycker, att din strävan är så lönlös och din möda så tung, minns, att runt om dig här och var kämpar en annan kvinna samma kamp. Medvetandet därom skall ge dig själv stegrad kraft och stegrad tro på seger. Om ej för egen så för de andras skull måste du ju tro på framgång för rättvisa och rättfärdighet på jorden. Och är det ej också så till sist, att var och en livets arbetare är ändå en, om än liten och svag så dock betydande länk i hela den mot ljus och frihet kämpande mänskligheten. Genom att så förnimma och komma in i det stora sambandet växer ens egen styrka.

Det är ingen konst att stå där livet pulserar runt om en, men konst är att stånda på öde vägar.

Heder åt dem, som där ute i bygderna i mörker och kyla arbeta på att hålla livet vid makt! Jag ser dem alla som glimmande lågor över landet. Gud signe deras värv, deras strävan för rätt och sanning, för ljus och frid.

December 1917.

Tilly Borg.

I samma ögonblick tidningen skall gå i press ha vi erhållit följande telegram:

KÖPENHAMN, måndag. (Raaes telegrambyrå.) Från Zürich telegraferas: Enligt vad som meddelas från Washington har kongressen med 572 röster mot 136 beslutat att kvinnorna skola få rösträtt.

För att detta beslut skall bli gällande över hela Förenta Staterna fordras godkännande av tre fjärdedelar av de enskilda staternas lagstiftande församlingar.

Stockholm 1918, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.